

EYÜP SULTAN HAZRETLERİ'NİN
RİVAYETLERİNDEN SEÇMELER
VE BİR "40 HADİS" PROJESİ

Prof. Dr. İsmail L. ÇAKAN

1945 yılında Samsun Ladik'de doğdu. 1966'da Kayseri İmam-Hatip Okulu'nu, 1970'te İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü'nü bitirdi. Mezuniyetinden sonra Diyanet İşleri Başkanlığı merkez ve taşra teşkilatında çeşitli görevlerde bulundu.

Fakülteadaki görevine, Yüksek İslâm Enstitüsü döneminde 1977 yılında asistan olarak başladı. Hadislerde Görülen İhtilaflar ve Çözüm Yolları: Muhtelifu'l-hadîs ilmi konulu doktora tezini 1982 yılında Atatürk Üniversitesi İslâmi İlimler Fakültesi'nde tamamladı. 1987 yılında doçent, 1993 yılında profesör ünvanını aldı.

Halen, bir dönem (1994-97) müdürlük görevini yürüttüğü, M. Ü. İlahiyat Fakültesi İlahiyat Meslek Yüksek Okulu kadrosunda öğretim üyesidir ve Hadis Anabilim Dalı Başkanlığını yürütmektedir.

Allah'a hamd, Peygamber Efendimize salât ü selâm ederek sözlerime başlarım.

Geçmiş ulemâmızın ifadesiyle ecille-i ashâb ve ekâbir-i ensâr'dan mihamdâr-ı Rasûlillah Ebû Eyyûb Hâlid b. Zeyd el-Ensârî (52/672) *radiye anhü'l-Bârî* hazretlerinin rivayet ettiği hadisler mükerrerleriyle birlikte 210 kadardır. Onun rivâyetleri konusunda muhtelif kimseler tarafından değişik kapsam ve muhtevâda eserler kaleme alınmıştır⁽¹⁾.

İstanbul'un fethinin 548'nci yılını yaşadığımız bir ortamda bu büyük fethi bizim için daha da anlamlı kılan unsurların başında yer alan Eyüp Sultan Hazretlerini, rivâyet ettiği hadislerden bir demet ile yâd etmek herhalde özellikle bu sempozyum için yerinde bir davranış ve bereket vesilesi olacaktır. Ayrıca ben-deniz, tebliğimin ikinci kısmında, gelecek yıllara yönelik kalıcı bir güzellikten söz etmeye, "40 Hattatın Hattıyla Eyüp Sultan'dan 40 Hadis" hazırlama teklifimi bilim, kültür, sanat ve ekonomi çevrelerinin ilgi, bilgi, dikkat ve değerlendirmelerine sunmaya çalışacağım.

Hadisler

Sevgili Peygamberimizin mihamdârı ve İstanbul'un aziz misafiri, Eyüp ilçemizin şeref tâcı ve "Ashâbımın her biri, vefat ettiği belde halkı inananları için kıyâmet günü önder ve nûr olarak diriltilecektir"⁽²⁾ anlamındaki Peygamber buyruğu ve müjdesine göre de İstanbullu müslümanların âhirette kılavuzu olan büyük ve mücâhid sahâbî Ebû Eyyûb el-Ensârî *radiye anhü'l-bârî* hazretlerinin rivayet ettiği hadislerden biri şudur. O diyor ki:

Bir adam Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*'in huzuruna geldi ve şöyle dedi:

- Bana öyle bir iş söyle ki onu işlediğimde beni cennete yaklaştırsın ve cehennemden uzaklaştırsın. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*:

- "Hiç bir şeyi ortak tutmaksızın Allah'a inanıp kulluk edersen, namazı dosdoğru kılar; zekatı verirsin; akrabaları ile de ilgilenir, ilişkisini kesmezsin." buyurdu.

Adam dönüp gittikten sonra ardından Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*:

- "Eğer emrolunduğu görevlere sıkı sarılırsa cennete girmeyi hak eder"⁽³⁾ buyurdu.

Bu rivayet, bir çok sahâbînin olduğu gibi

Ebû Eyyûb hazretlerinin de âhiret hayatına yönelik merak ve düşünce yoğunluğu içinde bulunduğunu göstermektedir.

Aynı hassasiyetin göstergesi sayabileceğimiz bir başka rivayetinde Ebû Eyyûb *radiyallahu anh*, Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in şöyle buyurduğunu bildirmiştir: "Kim, Allah'ın huzuruna, hiç bir şeyi ortak koşmaksızın O'nun birliğine inanıp kulluk yapmış, namazı dosdoğru kılmış, zekâtı vermiş ve büyük günahlardan uzak kalmış olarak çıkarsa, cennet onun için hazırlanmıştır."

Orada bulunanlar, nelerin büyük günah olduğunu sordular. Bu defa Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*:

- "Allah'a şirk koşmak, haksız yere bir müslümanın canına kıymak ve savaşın kızıştığı an cepheden kaçmaktır" buyurdu⁽⁴⁾.

Yine Ebû Eyyûb'un naklettiğine göre Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur:

"Düşmanla karşılaştığında, şehit düşünceye veya gâlip gelinceye kadar kaçmayıp direnen kimse, kabrinde imtihan olunmaz / kabir azâbından emin olur."⁽⁵⁾

Cihadı hayatının asıl gâyesi bilen büyük sahâbinin, harb esnasında gösterilmesi gereken sabrı ve bunun sonuçlarından oldukça

1) Bu eserlerin kısa tanıtımları için bk. İ. L. Çakan, *Eyüp Sultan hazretlerinden Kırk Hadis*, S. 23-25, İstanbul, 1994 (Erkam yayınları); a. mlf., "Hadis Kaynaklarında Ebû Eyyûb Hâlid b. Zeyd el-Ensârî", I. Eyüpsultan Sempozyumu, Tebliğler, s. 11-18; H. Algül, "Ebû Eyyûb el-Ensârî", DİA (Diyânet İslam Ansiklopedisi), X, 124-125

2) Tirmizî, Menâkıb 59; İbn Asâkir, *Tarihü Dumaşk II*, 190-195

3) İbn Ebî Şeybe'nin rivayetinde bu son cümle "eğer bunlara sıkı sarılırsa" diye başlamaktadır. Nevevî'nin kaydına göre Hâfız Ebû Âmir el-Abderî bu kısmı "Eğer kendisine tavsiye ettiğim şeylere sıkı sarılırsa" diye nakletmiştir.

4) Nesâî, *Tahrimü'd-dem*, 3.

5) Hâkim, *Müstedrek II*, 119

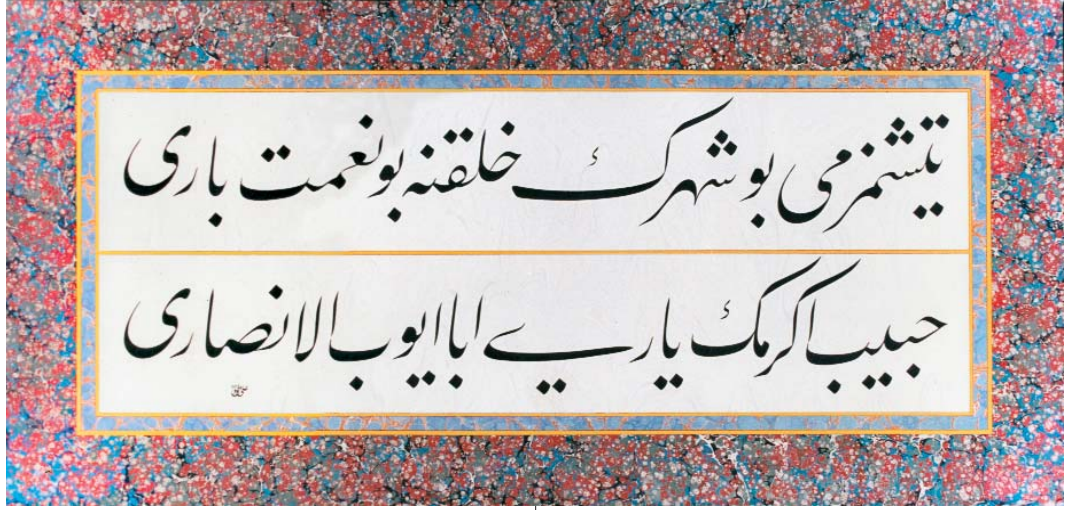
6) Müslim, İmâre 115

Fotoğraf 2; Hat:Ali Toy.

Metni; Yetişmez mi bu şehrin halkına bu nimet-i bâri

Habîbi Ekremin yârî Ebâ Eyyûb el Ensârî

Bu hattın orijinali Eyüpsultan Camiine vakfedilmiştir.

önemli birini, yani kabir azabından kurtuluşu dile getiren bu hadis-i şerîfi bize nakletmiş olması, her şeyden önce onun ruh yapısını ve mücahid kişiliğini besleyen ve dokuyan fikir ve inancın ne olduğunu yansıtmakta olsa gerektir.

Ebû Abdîrrahman el-Hubulî diyor ki; "Ben, Ebû Eyyûb'u Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu" derken duydum:

"Allah yolunda bir sabah veya bir akşam yürüyüşü, güneşin üzerine doğup battığı her şeyden daha hayırlıdır."⁽⁶⁾

Demek ki Allah yolunda geçirilecek yarım günlük bir süre, bütün dünya nimetlerinden daha hayırlıdır. Çünkü dünya ve dünyalılarının mutluluğu, Allah yoluna adanmış emek ve gayretlere bağlıdır.

Eslem b. Ebî İmrân anlatıyor: İstanbul kuşatmasındaydık. Rumlar büyük gruplar halinde üzerimize saldırdılar. Biz de kendilerine karşılık harekâta geçtik. Bu arada müslüman mücahidlerden biri açıktan düşman saflarına saldırdı ve içlerine daldı. Aramızdan kimileri "Süphânellah, Yazık! Kendi kendisini tehlikeye attı!" dedi. Bunun üzerine Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'in yakın dostu Ebû Eyyûb el-Ensârî bize şunları söyledi:

- "Ey Müslümanlar! Siz **(velâ tulgû bi eydüküm ile't-tehlûke: Kendinizi, kendi ellerinizle tehlikeye atmayınız!)** âyetini böyle yorumluyorsunuz. Halbuki o âyet biz Medineli Müslümanlar hakkında inmiştir. Çünkü, Allah Teâlâ İslâm'a izzet verip İslâm'a hizmet edecekleri çoğaltınca, kimilerimiz gizlice birbirine "Malımız mülkümüz bakımsızlıktan

zâyi oldu. Oysa Allah İslâm'ı muzaffer kıldı. Bu yolda çalışacak kimseler de oldukça çoğaldı. Biz artık malımızın başına dönsek, onların bakımı ve verimiyle ilgilensek." demişti. Bunun üzerine Allah, bu âyeti göndererek bizim düşüncemizi reddetmiş ve **"Allah yolunda bütün imkanlarınızı seferber edin ve (cihatan geri durarak) kendinizi ellerinizle tehlikeye atmayın!"** buyurmuştur. Binaenaleyh gerçek tehlike, cihad etmek değil, malın-mülkün bakımı gerekçesiyle yani ekonomik düşüncelerle geride kalmak ve cihadı terk etmektir."⁽⁷⁾

Burada açıkça görüyoruz ki Ebû Eyyûb, bir İslâmî gerçeği **"Tehlike, cihadı terk etmektir"** diye ifade ediyor. Esasen kendisi de hayatını cepheden cepheye koşarak geçirmiş ve bir bakıma o gün için en uzak şehir olan Kostantiniyye'de şehid düşmüş bulunuyor. Yani Ebû Eyyûb el-Ensârî, *radiye anhü'l-Bârî* bu görüşünü, fiilen ispat etmiş olmanın tutarlılığı içindedir.

Bu mücâhid sahâbî bir rivayetinde Peygamber Efendimizin şöyle buyurduğunu haber vermektedir:

"En makkûl sadaka, dargın akrabaya verilendir."⁽⁸⁾

Birçok insânî ve İslâmî bağlar ve değerler gibi akrabalık bağlarının da giderek zayıfladığı günümüzde, huzurlu bir sosyal hayat için, hadîs-i şerîfte gösterilen başlangıç noktası gerçekten büyük bir önem arz etmektedir.

O, bir başka rivayetinde şöyle diyor:

Bir kişi Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*'e geldi ve:

7) Tirmizî, Tesiru'l Kur'ân 3.

8) Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, V, 416

9) Ahmed b. Hanbel, *Müsned* V,412; İbn Mâce, Zühd 15

- Bana öğüt ver, özlü olsun! dedi. Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* de:

- "Namaza başladığında son namazını kılan bir kişi gibi kıl. Özür beyan etmekte zorunda kalacağın sözü söyleme! İnsanların ellerindeki imkanlardan ümidini tamamen kes!"⁽⁹⁾ buyurdu.

Tebliğ ve irşadın en etkili olduğu an, muhatabın öğüt istediği andır. Bu noktada nasihat isteyenin ruhi ve sosyal durumunu doğru teşhis edip ona birinci dereceden gerekli olan tavsiyelerde bulunabilmek işin ustalık ve uzmanlık yönünü yani özünü teşkil eder. Bu olayda Peygamber Efendimizin ortaya koyduğu gerçekten özlü tavsiyeleri, herkes için geçerli bir nitelik ve genellik içermektedir.

Zevkle yapılan kulluk, özür beyan etmekte zorunda kalmayacak derecede söz ve yazıya dikkat ve insanların imkanlarına göz dikmeyecek bir istişna ve tenezzülsüzlük. Böylesi yüksek ruhi disiplin ve gayret içinde bulunmak, sanırım haysiyetli bir iman ve millet hayatının. olduğu kadar etkili bir dünya siyasetinin de temel şartlarındandır.

40 Hadis Projesi

Naklettiği hadîs-i şeriflerden seçip sunduğumuz bu hadisler ile bize **vasıflı ve tavırlı müslüman** olma gereğini hatırlatan aziz misafirimizi, nitelikli bir çalışma ile gelecek nesillere tanıtmanın bir yolu da, herhalde, kültürel ve sanatsal çerçevede gerçekleştirilecek kalıcı mesâilerdir. Eyüpsultan Belediyesi'nin bu sene beşincisini gerçekleştirdiği sempozyumlar dolayısıyla söz konusu alanda ciddi bir adım atmış olduğu ortadadır. Hem bu faaliyetin bir uzantısı hem de yeni bir adım sayılabilecek projeyi şöylece özetlemem mümkündür.

Hicretin 15. asrını kutlama faaliyetlerinin başlatıldığı günlerde (1979 yılı) hicrette Hz. Peygamber'in ev sahibi olarak yer almış bulunan Ebû Eyyûb el-Ensârî hazretlerini, rivayetlerinden bir kırk hadis derleyerek anmaya çalışmıştım. Bu çalışma daha sonra "**Eyüp Sultan Hazretlerinden Kırk Hadis**" adıyla kitaplaştı, günümüze değin üç baskı yaptı. Geçen sene gerçekleştirilen Eyüpsultan Sempozyumu'nu takip eden günlerde, bu kitaptaki hadis metinlerinin, her geçen gün sayılarının arttığını büyük bir memnuniyetle müşâhede ettiğimiz hattatlarımızdan kırkının hattıyla levhalaştırılıp, yorumlarının da Türkçe-İngi-

lizce ve Arapça olarak verilmek suretiyle bir kırk hadis hazırlama fikri gönlüme düştü.

Böyle bir çalışma,

1. Eyüp Sultan'ın rivayetlerinden seçilmiş 40 hadisi içereceği ,

2. 40 ayrı hattatın hattını bir arada meraklılarına sunacağı,

3. Eyüpsultan Belediyesi'nin, Eyüp Sultan'a kültürel bir hizmeti olacağı,

4. Sanatkârlarımızın bir anlamda o büyük sahâbiye bir teşekkür buketi sunmaları anlamı taşıyacağı,

5. Eyüp Sultan ziyaretçi ve dostlarına şahâne bir hediye hazırlanmış olacağı,

6. Ülke içinde ve dışında gerek görülecek kişi ve kurumlara büyük bir gönül rahatlığı ile takdim edilebileceği, iyi bir tanıtım aracı olacağı,

7. Ve inşallah ahirette de onun önderliğinde bir araya gelmemize vesile olacağı gibi düşünce ve temennilerle gerekçelendirilerek Eyüp Sultan Belediyesi'nin yetkililerine tarafımdan teklif edildi. Memnuniyetle karşıladılar.

Bu arada, hemen kaydedelim ki projeye örnek teşkil eden ilk çalışma, birkaç yıl önce Kültür Bakanlığı tarafından "40 Hadis" adıyla ortaya konulmuş bulunmaktadır. Biz onu, şekil, muhtevâ ve teknik açılardan aşacak bir eser ile takip etmiş ve belki de daha mükemmellerinin yapılmasını da böylece teşvik etmiş olacağız.

İşin teknik ve uygulamaya yönelik taraflarıyla ilgili detaylarına girmeyi zaid bulduğum bu proje, eleman kıtlığından değil, finans sıkıntısından halen düşünce safhasında bulunmaktadır. Eyüp Sultan muhibbi ve sanatsever kişi ya da kişilerin veya finans çevrelerinin göstereceği ilgi ve vereceği destekle bu proje inşallah gerçekleşme imkanına kavuşmuş olacaktır. Böyle bir çalışma şayet gerçekleşirse hiç kuşkusuz bu, Eyüpsultan Sempozyumlarının bir başka mutlu sonucu ve bereketi anlamına gelecektir.* Bizimkisi bilim, sanat, kültür, gönül ve -tabii- finans adamlarına ve kurumlarına bir duyuru, açık bir çağrı yani bir tebliğdir. Gösterilecek ilgiye şimdiden teşekkür ederim.

İ.L.Çakan hocamız bizlere Eyüp'teki bir çok çalışmamızda katkıda bulundu. Kırk Hadis çalışması özgün ve nitelikli bir proje. Projenin ön hazırlıkları tamamlandı. İlan edilebilecek merhaleye ulaştığımızda ilgililere duyuracağız. (Yayınlayanın notu)